

NEKROLÓG

Lichtneckert András

(Tapolca, 1951. március 3. – Budapest, 2017. október 1.)

A '80-AS ÉVEK KÖZEPÉN EGY ÚJ, alig harminc éves levéltáros szerző kezdte el publikációs munkáját, először a megyei, majd mind gyakrabban az országos folyóiratokban, tanulmánykötetekben is. Nevét, munkái témáit néhány éven belül nem csak a szakma, hanem a helytörténet iránt érdeklődő közönség is megismerte, s a mind sikeresebb szerző, Lichtneckert András sorra jelentette meg írásait a legrangosabb periodikákban és köteteit számos kiadónál.

E néhány sorral rá, az alkotómunkái közepette eltávozott történészre, levéltárosra emlékezünk, aki bár viszonylag lokális földrajzi térségben évszázadokat átívelően szisztematikusan tárta fel (főképpen) a Balaton-felvidék szőlő- és borkultúrája múltját, és mutatta be jelenét, teljes körű életművet hagyott ránk.

1951-ben Tapolcán született. Az általános iskolát Badacsonytomajon, a középiskolát Veszprémben a Lovassy gimnáziumban végezte el, ez utóbbit 1969-ben. Sorkatonai szolgálata után 1976-ban Debrecenben a Kossuth Lajos Tudományegyetemen kapott tanári oklevelet, s a következő évtől 2011-ig a Veszprém Megyei Levéltár munkatársa, főlevéltárosa lett. Levéltárosi diplomát 1982-ben az Eötvös Loránd Tudományegyetemen kapott. Egyetemi doktori, majd 2008-ban PhD-fokozatot szerzett, és ez utóbbi alapján tagja lett a Magyar Tudományos Akadémia Köztestületének. Egyike volt azon keveseknek, akik felhagyva a köztisztviselői pályával, publikációik közreadásával, pályázatok elnyerésével építették tovább, tartották fenn egzisztenciájukat. Önként vállalt halálával azonban számos terve maradt megvalósíthatatlanul.

Lichtneckert András helytörténeti kutatómunkájával, publikációival egy nagy elődgeneráció (részben) kortársa, majd folytatója lett. Zákonyi Ferenc, Uzsoki András, Veress D. Csaba, Pacsu Gergelyné, H. Szabó Lajos, Huszár János, Hadnagy László alapozták meg és tették sikeressé, országosan elismertté a Veszprém megyei honismereti, helytörténeti kutatómunkát és ennek publikációkban történt megjelenítését. Bár közöttük is voltak, akik főképpen egy kisebb térségre koncentrálták a munkájukat, de kutatásaival, publikációival ezt Lichtneckert tette rendszerszemléletűvé Alsóörs és Balatonfüred központokkal a Balaton-felvidékre lokalizálva. Erről

Fotó: Gáty István

így írt az önéletrajzában: „Nem készültem történésznek. Sokat nyertem azzal, hogy a levéltárba kerülésem után felismertem, mindent előlről kell kezdeni. Pályafutásom során mindig hű maradtam a Balaton-felvidékhez. Kezdetben borvidék-, hegyközség-, szőlőhegy- és településtörténetekkel foglalkoztam, az utóbbi években publikációim köre kibővült a balatoni fürdő kultúra és a Balaton-felvidék társadalom- és művelődéstörténetéről szóló írásokkal és forráskiadványokkal.” Abban, hogy egy térség kutatását vállalta fel, a családi múltnak és jelennek is szerepe volt: „...nagyapám herceg Esterházy Pál vincellére volt Badacsonyban és a családomban a szőlő- és borkultúrát művelő és tisztelő emberek vannak.”

Műfaji szempontból igen széles spektrumú volt a tevékenysége: kisebb-nagyobb tanulmányok, monográfiák, ismeretterjesztő művek, szerkesztések, lektorálások, adatbázis-készítések jelzői a több évtized alatt rendszeresen, nagy szorgalommal végzett munkának, miközben a levéltárban is számos teendő várt rá, ahol sok-sok rendezetlen iratanyagot tárt fel és tette lehetővé ezek kutatását. Munkahelye kiadványsorozatában hét kötet szerzőjeként és szerkesztőjeként kiemelkedő tudományos szakmaisággal mutatta be például a Mária Terézia korabeli településenkénti kilenc kérdőpontra adott válaszokat és az urbáriumokat, az úrbéri és telepítési szerződéseket, a magyar, latin és német nyelvű forráskiadványokat, amelyek két évtizedes kutatómunka eredményei.

PhD-értekezését Balatonfüred és Balatonarács szőlőhegyei történetéből írta 2008-ban, amelyet az egyik opponense, Orosz István akadémikus úgy értékelt, hogy ez a francia mikrotörténet-írás hazai példája. Füredről közel tucatnyi könyve jelent meg különböző kiadóknál, de a legtöbb a helyi kulturális közalapítvány megrendelésére. Ezek között szőlő- és borkultúra-történet, a gyógyfürdő és orvosai múltja, a színházépítés, a helyi hajózás története szerepelnek. Több olyan monográfiában található meg szerzőként, amelyek e táj településeiről szólnak, így többek között Balatonfüred, Csopak, Berhida és mások múltjának egy vagy több fejezetét készítette el.

Mivel a Balaton-felvidéki térségnek nincs önálló kiadója, ezért 2006-tól e térség művelődéstörténeti értékű könyveit a saját kiadásában a neve monogramjával jelzett LA Könyvtár-sorozatban reprintként (saját készítésű tanulmánnyal és jegyzetapparátussal) jelentette meg. A tízet meghaladó kötetekben olyan műveket adott ki, amelyek már alig-alig lelhetők fel, s ritkaságuk miatt egyik könyvtárból sem kölcsönözhetőek. Ezzel azt a missziót vállalta fel, hogy a helytörténet-kutatók számára lehetőséget biztosít a szélesebb körű forrásfelhasználáshoz. E sorozatban jelent meg például Oláh János, Fábíán József, Jalsovics Aladár, Mangold Henrik könyve (országismereti, szőlészeti, gazdasági, balneológiai témákban). A borászok titkai – titkok gazdáinak című könyvével, amely forrás- és szemelvénygyűjtemény, az volt a célja, hogy a levéltári forrásokat eljuttassa olyan emberekhez, közösségekhez, akikben/amelyekben nemzedékről nemzedékre öröklődött a szőlő- és borkultúra tisztelete.

Tanulmány- és kötetírásainál – ha erre lehetősége volt –, kétségei során az eredeti forrásokat használta fel, vagy éppenséggel olyanokat, amelyek addig elkerülték a kutatók figyelmét. E következetességének számos olyan eredménye lett, amely alapján módosítani kellett évszámokat, történéseket, korábbra kellett visszavezetni úgynevezett első előfordulásokat, új neveket emelt be stb. Közülük néhány: 1. Levéltári forrásokkal bizonyította, hogy a füredi gyógyfürdőt 1702-ben alapította egy székesfehérvári seborvos, s így az alapítás jóval régebbi az eddig ismertnél. 2. A szívgyógyászattal kapcsolatban olyan dokumentumokat tárt fel, amelyek azt bizonyították, hogy a reformkorban a gyógyfürdő nem csak az elit, hanem a köznép fürdőhelye is volt. 3. Felkutatta az 1889-ben épített hidegfürdőt megelőző hét balatoni hidegfürdő történetét, amelynek a kezdeteként az 1783-as évet jelölte meg. 4. A füredi Angolkert alapítását 1790-ig vezette vissza. 5. Rábukkant a füredi Játékszín elveszettnek hitt iratanyagára, amelyet feldolgozva két tanulmányban tisztázta a helyi színházak, a Játékszín és az Aréna építéstörténetét. Ezekkel átírta Füred korai időszaka településtörténeti múltját úgy, hogy e kis falu felvirágzásának eddig vélt reformkori idejét megelőzően a 18. század elejére lehetett visszavezetni.

Ács Anna szerzőtársával elkészített egy olyan kötetet, amely a Széchényi-

Széchenyi családok füredi kapcsolatait, a balatoni gőzhajózás kezdetének történetét és a Széchenyi-kultuszt mutatja be. Különleges volt az alsóörsi török ház történetét bemutató és a helyi török bíróság tevékenységét ismertető idegenforgalmi célú munkája. Ugyancsak ilyenek tartható a Havranek Józsefről, a füredi gyógyfürdő első „állandó körorvosáról” készített könyve, amely a (napjainkban is népszerű) savanyúvíz gyógyászati felhasználásának 18. századi világába vezeti vissza az olvasót. Kutatta a gyógyfürdő nemzetközi kapcsolatait, s így jutott el Pymont, Marienbad és Selters im Taunus településeikig, amelynek a feldolgozása kétnyelvű kötetben jelent meg.

Veszprémről, lakóhelyéről is több közleményt jelentetett meg, ezek közül néhányat a város helytörténeti folyóiratában, a Veszprémi Szemlében, amelyben jelentős, addig részben ismeretlen forrásanyagokat dolgozott fel, és adatbázisokban rögzített számos 1712 és 1916 közötti időszakból származó összeírást.

Publikációs listája közel száz tételből áll, ezek közel egyharmada könyv. Ezek az ő ránk hagyott értékei, életének tudományos értékű munkái. Önzetlenségét mutatja, hogy a saját kiadású könyveiből számos kötetet juttatott el iskoláknak, könyvtáraknak. Ám élete, munkája folytatódhatott volna még: tervekkel teli élete hatvanhetedik évében fejeződött be. S aligha maradhat említés nélkül az, hogy élete utolsó időszakában, mint annyian mások, gyötrődött a félelmeivel, vágyott a nagyobb szakmai, tudományos elismerésre, és küzdött a vélt démonaival.

Kitűnő kutató, szerkesztő, szakíró volt, aki (túlérzékenysége miatt) néha valós bánatást érezve kivonult a munkatársai, barátai köréből. Munkájában egyszemélyes intézménnyé lett.

Ad multos annus! – ott, ahova átlépted az élet Rubikonját. Átlépted, mert Te is Ember voltál.

TÖLGYESI JÓZSEF